

GRÅGÄSSENS PÅVERKAN PÅ JORDBRUKET VID SÖRFJÄRDEN

Enkätundersökning 2014

Lars Ödman¹

Grågäss på gåsåkern, maj 2014

---

¹ Grågåsgruppen vid Sörfjärden

1. Bakgrund

De ökande populationerna av stora betande fåglar (tranor, gäss och sångsvan) i Sverige har medfört att skadorna på jordbruksgrödor lokalt är omfattande. Dessutom orsakar framför allt gässen sanitära olägenheter på badplatser, golfbanor och gräsytor som är avsedda för fritids- och rekreationsändamål.

I landskapet kring Sörfjärden har skadorna hittills varit begränsade, jämfört med situationen kring de stora mellansvenska fågelsjöarna och i de sydsvenska landskapen. Grågåsen är den fågelart som utgör den största skaderisken för lantbruket i området. Tillsammans med kanadagässen är de också källor till sanitära problem på golfbanor och badplatser kring Sörfjärden. Tranor, sångsvanar och vitkindade gäss har hittills inte medfört några väsentliga olägenheter.

I samverkan med länsstyrelsens arbetsgrupp för hantering av fågelproblematiken kring Sörfjärden ("Grågåsgruppen", med representanter för lantbrukare, naturskydd, ornitologer och jakt) har en handlingsplan² tagits fram för tidsperioden 2014 - 2016. Enligt handlingsplanen ska erfarenheter och uppgifter om eventuella skador som orsakas av grågäss inhämtas genom enkätundersökningar bland berörda markägare och brukare. Sådana undersökningar har tidigare genomförts åren 2009, 2010 och 2012.

I 2014 års enkät användes ett enkelt frågeformulär, liknande de formulär som använts tidigare. Avsikten med frågorna är att få en bild av

- När under året och var i landskapet uppkommer skadorna?
- Vilka grödor är mest drabbade?
- Erfarenheter av skyddsåtgärder.
- Intresse och önskemål om ytterligare åtgärder för att begränsa skaderisker.
- Intresse för och omfattning av jakt på gäss.
- Önskemål om försöksverksamhet och information.

Dessutom togs några kompletterande frågor upp om skador orsakade av tranor, sångsvan, vildsvin och hjortdjur.

Frågorna med följebrev skickades med post i april 2014 till 33 markägare i Eskilstuna och Strängnäs kommuner med jordbruksmark runt Sörfjärden. Svarsfrekvensen i årets enkät var låg; sammanlagt 10 svar, varav 6 från Strängnäs och 4 från Eskilstuna. Inga kontakter har tagits för uppföljning av oklara svar eller för att reducera bortfallet.

Frågorna är i huvudsak av kvalitativ art. I denna sammanställning görs därför en sammanfattning av svaren, kompletterad med markägarnas kommentarer.

---

² Grågäss och andra stora betande fåglar vid Sörfjärden. Handlingsplan 2014 – 2016. Länsstyrelsen, Södermanlands län, rapport 2014:5

2. Sammanfattning av svar

2.1 Skadornas omfattning

Sammanlagt 9 svar bedöms komma från brukare med inriktning mot odling av spannmål och baljväxter (höstvetete, vårvete, ärtor). Ett enkätsvar har inkommit från Strands golfanläggning som delvis ligger i direkt anslutning till Sörfjärdens strandlinje. Inga svar har kommit in från lantbrukare med inriktning mot vallodling och boskapsskötsel.

Svaren, fördelade på Eskilstuna- respektive Strängnässidan, sammanfattas i en tabell. De markägare som inte besvarat enkäten antas vara förskonade från skador av gäss.

Har skador förekommit?	Ja	Nej	Andel skadedrabbade	
			2014	2012
Eskilstuna	4	0	25 %	40 %
Strängnäs	0	6	0 %	13 %
Total	4	6	12 %	27 %

Man kan konstatera att de upplevda skadenivåerna är lägre år 2014 än två år tidigare och att de markägare från Sörfjärdens östra sida som besvarat enkäten (Strängnäs kommun) inte haft några problem med gäss.

De skador som rapporterats är främst betes- och trampskador på höstvetete och ärtor. Vårperioden har varit känsligast men skador förekommer under hela odlings-säsongen, bl.a. på höstvetete under hösten

Golfbanorna (greener, fairways och bunkrar) på Strands gård är fortfarande drabbade av stora problem med gåsspilling under hela säsongen.

2.2 Förebyggande åtgärder

2.2.1 Stängsling

De gässtängsel som varit uppsatta hittills har fungerat bra och inga problem med bristande underhåll har rapporterats. En brukare (Tustrup & Brännelunds gård) behöver ny stängsling av två block mot närliggande strandängar. Eventuellt skulle också gåsåker behöva inhägnas.

Några konkreta synpunkter på idén att utestänga gässlingar med en lågt sittande eltråd har inte redovisats, men metoden bedömdes vara värd att prova.

2.2.2 Skrämsel

De metoder som kommit till användning är fågelskrämmor, skrämskott, skyddsjakt, gå ut med hundarna eller att köra omkring med fordon på gräsytor. Skyddsjakt har gett bäst resultat. Effekten av skrämsel har varit kortvarig och skrämselinsatserna behöver upprepas ofta.

2.2.3 Gåsbetesåkrar

Ingen markägare var intresserad av att anlägga någon avledningsåker, enligt årets enkät. Detta kan jämföras med 2012, då sammanlagt 3 markägare var intresserade.

2.2.4 Skyddsjakt

Tre brukare har utnyttjat möjligheten till skyddsjakt med ett fåtal fällda gäss som resultat. Skrämseleffekten är dock kortvarig och gässen är efter några dagar tillbaka igen.

2.3 Jakt

Jakt på grågäss bedrivs av 5 av de markägare som besvarat enkäten. Omfattningen av gåsjakten är dock liten och bara en markägare faller fler än 10 grågäss under jaktsäsongen.

2.4 Skrämselkonsulenten

En enda lantbrukare har svarat att man anlitat skrämselkonsulenten. Detta var samma resultat som år 2012, och dessutom samma brukare.

2.5 Försöksverksamhet och information

Viltskadecenter är öppna för kontakter och samarbete vid försök och utvärdering av skrämseleffekten vid skyddsjakt. Två markägare är intresserade av att medverka:

- Edeby säteri (Strängnäs)
- Tustrup & Brännelunds gård (Eskilstuna)

Svaren med önskemål om information sammanfattas i en tabell:

Kanal	Antal svar	Kommentar
Jäders bygdegård	2	1 resp. 2 ggr/år
"Gulingen"	3	
Internet	2	Mail, Rördrommens hemsida
Inget intresse	3	

2.6 Annat vilt

Svaren sammanfattas i en tabell:

Viltslag	Antal svar	Kommentar
Vildsvin	10	Stora problem, särskilt på Strängnässidan
Älg	2	
Tranor	3	Idö, Tustrup och Strand

2.7 Övriga kommentarer

Några kommentarer från enkätsvaren:

- Möten är ofta svåra ur informationssynpunkt. Bättre att kommunicera interaktivt!
- Vildsvin - starkt växande problem, skjuter så mycket vi orkar.
Älg – stora problem i växande gröda, t.ex. ärtor.
- Vildsvin – Mycket besvär! Vad göra åt vildsvinsexplosionen???
Skit i gås - ägna er åt vildsvin!
- Tranor och sångsvan bör stoppas innan det blir som med gäss och vildsvin.
Skrämselkonsulenten kunde få fri tillgång till jakt på gäss på skadade områden av markägare som så önskar.

3. Slutsatser

Årets enkätundersökning visar att de flesta markägarna och brukarna kring Sörfjärden har kontroll över de problem som grågässen förorsakar. Jämfört med 2012 ger enkätsvaren ett intryck av att omfattningen av skador är mindre, utom i lägen som är kända sedan tidigare.

- Skadorna orsakade av gäss ligger på en rimlig nivå för de brukare som varit aktiva med insatser för skrämsel och skydds jakt. Den arsenal av skydds-åtgärder som för närvarande finns tillgänglig är tillräcklig för att minska eller eliminera skaderiskerna.
- Tranor har börjat uppträda på spannmålsfält i området.
- Spannmåls- och baljväxtodlingar på Eskilstunasidan av Sörfjärden är mest utsatta för skaderisker. På strängnässidan av Sörfjärden har inga gåsproblem rapporterats över huvud taget.
- Skrämselkonsulentens tjänster har, liksom tidigare år, använts i mycket begränsad omfattning.

- Skydds jakt används i liten omfattning. Skydds jakten bedrivs på ett ansvarsfullt sätt och inga jaktetiska avarter verkar förekomma.
- Jakt på grågäss bedrivs, liksom tidigare, i begränsad omfattning. Attityden till utökad jakt är positiv och det finns utrymme för betydligt ökad jakt på grågås i området.
- Skador och olägenheter med vildsvin betonas starkt i enkätsvaren. Vildsvinsskadorna förekommer över hela området och är särskilt allvarliga på strängnässidorna.
- Strands golfbana är fortsatt drabbad av sanitära problem orsakade av gäss och, sedan förra enkäten, också problem med vildsvin. År 2012 efterlystes assistans med stängsling, men några åtgärder har inte rapporterats. Enligt enkätsvaren har inte heller några kontakter med skrämselkonsulenten förekommit.

4. Bilagor

Bilaga 1 - Frågeformulär